SBÍRKA PŘEDNÁŠEK
pořádaných
ČESKOU SPOLEČNOSTÍ NÁRODOHOSPODÁŘSKOU
v období 1934—35.

VII.

HOSPODÁŘSKÉ POMĚRY V ITALII.

Přednesl

JUDr. JINDŘICH MAYER

ve schůzi společnosti pořádané dne *26. listopadu 1934* v Praze.

Cena Kč 5·50.

V PRAZE 1935.
Nákladem České společnosti národohospodářské.
Tiskem knihtiskárny »Prometheus« v Praze
V komisi knihkupectví Fr. Řivnáče, Praha-Příkopy 24.

Veřejný život italský je dnes ovládán ideou korporačního státu a korporačního hospodářství. Pojednání o korporacích naplňují sloupce novin, jsou předmětem četných přednášek i schůzí a obratná propaganda stará se o to, aby občané byli přesvědčeni, že Italie spěje k nejvyšší dokonalosti politické i hospodářské. Politický program je ovšem z velké části splněn. Co zbývá — hlavně zrušení poslanecké sněmovny a snad i senátu — jsou již jen trosky starého liberálně-demokratického režimu, a tak veškerá pozornost soustřeďuje se k otázkám hospodářské organisace a problémům hospodářským. Zájem o poslední je zvyšován ještě tím, že světová krise dolehla stejnou měrou na státy demokratické i nedemokratické. Také sociální problémy jsou dnes v Italii aktuelní. Mussolini prohlásil nedávno, že je chce řešiti energicky a není jistě nejmenší pochybnosti o tom, že učiní pokus dáti Italii vedení v sociální politice. Nesmíme ovšem zapomínati, že právě Italie je zemí, jejíž chudoba znemožňuje, aby se v hospodářství i sociální politice příliš experimentovalo. Nesnesla by toho; jediným výsledkem by bylo úplné zhroucení vládního systému, což nám také částečně může vysvětliti, proč dnešní vláda je nejvýš opatrná v řešení otázek hospodářských, když velmi rychle a radikálně vyřídila politické.

K Italii se příroda zachovala opravdu macešsky. Appeninský poloostrov má sice přírodně krásná území a dlouhé mořské pobřeží, ale území jeho je chudé, z velké části neúrodné a různorodé. Italie — jak ji známe po roce 1870 a po světové válce — vznikla seskupováním malých států italských a osvobozováním italských území bývalého Rakouska. Skutečné sjednocení politické, hospodářské a kulturní bylo však provedeno jen částečně. Politicky sjednotil Italii teprve fašismus, ale hospodářské sjednocení zůstává i nadále problémem budoucnosti. Příroda rozdělila totiž Italii na tři velká území. Na severu je největší a nejúrodnější rovina řeky Pádu, oddělená na jižní hranici horským hřebenem od moře a Janova, k nimž má přirozený spád. Má typické středoevropské kontinentální podnebí s chladnou zimou a horkým létem. Průměrná letní teplota v Miláně i Palermu je 23°, ale zimní je v Miláně 2·5°, v Palermu 11°. Druhou část Italie tvoří vlastní poloostrov; jeho severní oblast je přechodem k části jižní, která má typické podnebí třetí části: ostrovní Italie. Je to podnebí středozemské

s mírnou deštivou zimou a horkým, suchým létem. V ostrovní části má vedení Sicilie, největší a nejtypičtější ostrov italský, jenž dodává kromě pšenice a vína i většinu pomerančů a citronů a na němž se může pěstovati cukrová třtina, papyrus a palma datlová. V severní Italii není však ani oliva typickým stromem. Poloostrovní Italie je horským hřebenem rozdělena na část západní a východní, z nichž prvá politicky i hospodářsky je významnější. Tam leží Neapol, Janov a hlavní město Řím, který však není přirozeným střediskem země. Hlavním městem stal se z důvodů historických.

Území italské je asi z jedné třetiny pokryto horstvem, z valné části pustým anebo porostlým ubohými křovinatými macchiemi. Lesy zaujímají jen 15% plochy. Nedostatek lesů a horké letní období způsobují, že většina řek v létě vysychá a že jen u některých na severu Italie je možno využíti vodních sil. Jedinou splavnou řekou je Pád, ale jeho splavnosti nemůže býti plně využito, protože není dostatečně regulován. Vnitrozemská doprava děje se tedy hlavně po souši. V severní Italii je doprava železniční i silniční na velmi dobré výši. To platí i o hustotě obou sítí. Ale čím dále na jih, tím dopravní poměry jsou horší. Částečně to způsobuje nesmírná chudoba jižní Italie, částečně jsou to hříchy z minulých dob. Neboť na konci bourbonské vlády měla Sicilie pouze 9 km silnic.

Pozemní hranice Italie jsou dlouhé asi 1917 km, ale hranice s mořem má délku 8500 km. Přes to má Italie velmi špatný přístup k moři. Na západním pobřeží je přístav neapolský, pak — poněvadž Řím nemá přístavu — následuje Spezia a Janov, který je největším přístavem italským. Je však, jak jsem uvedl, odříznut od vlastního zázemí horským hřebenem a stísněn. Přístav v Livornu je uměle udržován, právě tak jako na Adrii Benátky. Na východní straně kromě Benátek je ještě jen Ancona a Brindisi.

Kdyby Italie oplývala surovinami pro průmysl, bylo by možno tyto nedostatky přehlédnouti. Ale země postrádá nejdůležitějších surovin: uhlí, železa a mědi, a dodává jen suroviny, které jsou menšího významu, jako síru, olověnou rudu, antimon, měď, hedvábí a konopí. Italský průmysl je proto odkázán velmi mnoho na cizí suroviny a jeho odvislost má ovšem vliv na hospodářství i politiku. Na poměrně chudém území v rozloze 310.139 km² žijí 43 miliony obyvatel, z nichž v zemědělství je zaměstnáno 55%, v obchodu a průmyslu 35%. Rozlohou je Italie v Evropě na osmém místě, ale počtem obyvatelstva na čtvrtém. Počítá se, že italské území je využito ze 113% (německé ze 140%, anglické ze 179% a francouzské jen z 81%). Je ovšem možno únosnost stupňovati intensivním zemědělstvím, zvýšením průmyslové

výroby a obchodu, ale přirozená chudoba země položí výrobě zemědělské i průmyslové v dohledné době nepřekročitelné hranice a pak bude nutno opět řešiti otázku, co s přebytkem obyvatelstva. Populační problém je životním a nejdůležitějším problémem Italie.

Až do světové války hospodářství italské vyvíjelo se velmi pomalu. Průmysl sice rostl a výnosy zemědělství se zlepšovaly, ale obojí postupovalo příliš nedostatečným tempem při velmi rychlém vzrůstu obyvatelstva, jež ze 26 milionů v roce 1872 vzrostlo na 35 milionů v roce 1914. Přebytek obyvatelstva, který Italie nemohla uživiti, odcházel do ciziny dočasně i trvale. Ještě dnes, kdy vystěhovalectví je minimální, asi 10 milionů Italů žije za hranicemi mateřského státu. Vystěhovalectví bylo nesporně nepříznivým zjevem, ale mělo jednu výhodu. Zajišťovalo zemi velmi vítané příjmy, jimiž částečně kryla vždy pasivní platební bilanci. Úspory vystěhovalců, jež tito zasílali do vlasti, dosahovaly totiž velmi značné výše. V roce 1913 činily 500 milionů lir, v roce 1920 přes 4 miliardy papírových lir, v roce 1927 již jen 2.3 miliardy lir; to je vysvětlitelno poklesem vystěhovalectví, o němž bude ještě učiněna zmínka.

Druhou vývojovou etapou je pro Italii světová válka, jež jí umožnila a částečně i donutila, aby si vybudovala průmysl (zejména těžký) a stala se tak co nejvíce soběstačnou. Ale budování tohoto průmyslu nebylo přirozené. Nehledě k tomu, že nový průmysl sloužil hlavně potřebám válečným, neměly nové podniky dosti příznivé půdy, aby vydržely v dobách mírových. Jejich surovinová základna byla v cizích zemích, což příliš zdražovalo výrobu a vyvolávalo periodická hnutí za větší celní ochranu a přímou finanční podporu státu. Vláda sice vyšla těmto požadavkům vstříc hlavně vydáním ochranářského celního tarifu z roku 1921, ale nedovedla zadržeti pád mnoha význačných průmyslových podniků.

Průmyslová krise — vzniklá z desorganisace průmyslové výroby — a krise bank, jež se příliš angažovaly ve financování průmyslu, působila velmi nepříznivě na rozjitřenou náladu v zemi. Nespokojenost byla ovšem různého druhu: nacionalisté byli zklamáni tím, že mírovými smlouvami se nedostalo Italii to, co jí bylo slibováno a na co si činila nároky. Byli uraženi, protože se podceňoval význam účasti Italie na straně čtyřdohody. Vojáci, vrátivší se z fronty a náležející vesměs mladší generaci, viděli, že vlády (které se po válce velmi rychle střídaly) neplnily slibů o sociální spravedlnosti a existenčním zabezpečení. Dělnictvo bylo podrážděno událostmi v Rusku a Maďarsku a pokoušelo se o radikální akce, které vyvrcholily v obsazování továren i měst

a ve vyhlašování stávek. Všechna vina byla svalována na vlády, které byly v zajetí politických stran. Tyto však nebyly jednotné, staraly se v první řadě o vlastní prospěch a jejich vůdcové provozovali osobní politiku, pokračujíce tam, kde přestali před válkou a zapomínajíce, že žijí na jiném světě s jinými lidmi.

Je dostatečně známo, jakým způsobem se Italie dostala do sociálních a politických bojů a jak zklamala italská demokracie. Tuto dobu charakterisuje nedostatek velkých ideálů u demokratických stran. Od sjednocení v minulém století neprožila Italie tak nebezpečného období, jako byly roky poválečných zmatků. V takových dobách nehledají ovšem občané politické strany, ale silné jedince. Italie měla štěstí; nalezla svého muže. Benito Mussolini, který již od vstupu Italie do války hájil nacionalistický program, uvědomil si brzy, že je třeba nového hnutí, vybudovaného na nových názorech. Shromažďoval kolem sebe nespokojence s režimem, většinou z mladší generace. Jeho program byl velmi jednoduchý: »Vše pro národ«. Národní jednota, kterou hlásal, ukázala neobyčejnou přitažlivost zejména mezi příslušníky středního stavu. Vítězství bylo skvělé, ale často i vykoupené krví dělníků, kteří šli za jinými krásnými ideami, a ovšem i krví stoupenců fašistického hnutí.

Fašisté zdůrazňovali národ, jemuž musí býti podřízeno vše. Ale to ovšem bylo jen základní heslo. V podrobnostech můžeme pozorovati velmi zajímavý vývoj fašistického hnutí. Již při ustavení předkládá Mussolini veřejnosti několik programových bodů, jež překvapují radikálností. Docela dobře mohl takový program předložiti kterýkoliv socialista. Ale v té době vedl Mussolini zápas se socialisty a doufal, že dosáhne moci pomocí dělnictva. Čím více se naděje zmenšovala a čím více bylo zřejmo, že mezi dělnictvem není okamžitě půdy pro nové hnutí, tím více ztrácel program nového hnutí na radikalismu. Nakonec zbylo v něm velmi málo radikálních bodů původního programu. Svědčí o neobyčejné prozíravosti Mussoliniho, že si uvědomil možnost radikální úpravy věcí politických, ale také obtíže radikalismu v hospodářství. Vůdce fašistické strany věnoval předem všechnu péči tomu, aby postavil stát na novou organisační základnu. Odstranil politické strany s výjimkou fašistické, jež se stala jedinou uznanou a oficielní stranou politickou s mimořádnými výsadami. Provedl organisaci státní moci tak, aby se sbíhalo všechno přímo nebo nepřímo v jeho rukou. Dnes v Italii není oficielně uznané organisace nebo instituce, která by se dovedla vymknouti jeho vlivu. Všechno je upraveno ad maiorem dictaturae gloriam. To však zmenšuje podstatně význam toho, co v organisaci státní moci i v hospodářském ži-

votě bylo vykonáno fašismem. Korporační řád italský je a bude jím jen podle jména potud, pokud bude trvati diktatura. To, co dnes se v Italii vydává za stavovskou nebo odborovou samosprávu, je pouze jejím zdáním.

Základem korporačního státu italského jsou korporace, to jest sdružení organisací zaměstnavatelů a zaměstnanců téhož oboru. Italské právo zná korporace dvojího druhu: t. zv. základní a odborové. Prvé měly vzniknouti spojením národních konfederací zaměstnavatelů a zaměstnanců. Národních konfederací, které jsou nejvyššími odborovými organisacemi buď zaměstnanců nebo zaměstnavatelů, bylo třináct a základních korporací mělo býti šest, ale nebyly nikdy ustaveny. Název »Národní rada korporační«, v níž byly jen Národní konfederace, neodpovídal plně organisačnímu složení této rady, když byla založena v roce 1926 a pak vstoupila v činnost po reformě ze dne 30. března 1930. Rada měla býti generálním štábem hospodářského života, vydávati všeobecné hospodářské směrnice a míti i právo stanoviti v určitém rozsahu normy. Je nápadné, že vstoupila tak pozdě v činnost. Vysvětlíme si to tím, že italský průmysl, obchod a zemědělství byly před fašismem velmi špatně organisovány a že proto musely býti napřed vybudovány nižší organisace, syndikáty a jich sdružení. Teprve, když byla skončena akce, jíž se říká syndikalistická, bylo možno přejíti k budování korporací. Úvodem k tomuto novému období v organisaci odborové samosprávy byla právě Národní rada korporační, jež byla myšlena jen jako provisorium a jež měla připraviti půdu pro novou důkladnější organisaci korporační. Podle zákona ze dne 5. února 1934 byly totiž zřízeny v Italii odborné korporace, které pro svůj obor mají částečně podobná oprávnění jako Národní rada korporační. V důsledku toho je třeba reformy Národní rady korporační tím spíše, že počet konfederací v ní zastoupených byl snížen ze třinácti na devět. Odborové korporace byly jmenovány v květnu a červnu a je jich dvaadvacet, rozdělených ve třech skupinách. Do prvé skupiny patří osm korporací výrobního cyklu zemědělsko-průmyslového a obchodního. V druhé skupině produkčního cyklu průmyslového a obchodního je rovněž osm korporací a ve třetí, pro výkony, je jich šest. Dne 10. listopadu 1934 zasedaly po prvé rady nově jmenovaných korporací; Mussolini je zahájil, prohlašuje rovnost všech lidí před prací, která je povinností i právem. Řekl, že veliký stroj je dán do pohybu a že nikdo nesmí očekávati bezprostředních zázraků, jež se ostatně nedějí v hospodářském životě. Je třeba jíti odvážně k vytvoření nového systému a organisovati hospodářství k prospěchu všech podnikatelů, dělníků i spotřebitelů.

Mussolini věnoval od počátku vlády neobyčejnou pozornost hospodářským otázkám. Rozhodl se nejdříve řešiti tři velké problémy, z nichž o prvním jsem se právě zmínil, totiž provésti organisaci státu tak, aby diktatura byla podložena odborovými organisacemi, nikoliv politickými stranami, jež jsou diktatuře nebezpečné. Druhý úkol, který si určil, bylo zvýšení výroby obilnin a třetí zavésti pořádek ve výrobě průmyslové. Dnes bychom mohli po posledních projevech Mussoliniho připojiti ještě úkol další, řešení otázky sociální. Prvý úkol je tedy zhruba skončen; zbývají jen menší reformy, z nichž zrušení poslanecké sněmovny lze očekávati co nejdříve. Druhý úkol, zvýšení produkce obilnin, splnil Mussolini skvělým způsobem, ale nikoli zcela vlastní silou. Málo akcí bylo provedeno tak důkladně a nákladně, jako právě boj o zvýšení zemědělské výroby. Ujal se sám vedení v boji, který byl nazván »Battaglia del grano« a který současně byl prováděním hesla »Návrat k půdě«. Několikráte prohlásil, že základ národa je v zemědělcích a že národové, kteří opustí zemi, jsou odsouzeni k úpadku. Vštěpuje tímto způsobem hrdost zemědělcům, Mussolini podepřel svá slova opravdovou podporou morální i finanční. Příčin, proč právě akce zemědělská byla prvním bodem hospodářského fašistického programu, bylo několik. Předně sjednocená Italie nebyla již dávno onou »Alma parens frugum«, jak o ní psal Vergilius. Byla odkázána na dovoz obilnin, zejména pšenice, jejíž produkce byla naprosto nedostatečná. Nikoliv ovšem proto, že pěstování obilnin v Italii se nevěnuje dosti půdy. Vždyť v této zemi zabírá pěstování obilnin 7½ milionu ha, t. j. asi 24% veškeré půdy, zatím co Francie věnuje témuž účelu 20%, Německo 25% a Španělsko 15%. Z uvedené plochy je asi 36·5% věnováno pšenici (ve Francii 27·3% a ve Španělsku 22·5%). To jest pro Italii příliš mnoho, ježto je zahrnuta i půda, na níž — protože je nevhodná z důvodu klimatických — se obilniny racionelně nemohou pěstovati. V Italii jižní, kde podmínky pro pěstování obilnin jsou zvlášť nepříznivé, používá se dokonce 30% půdy k pěstování obilnin. (Plocha, na níž se obilí pěstuje, zmenšila se oproti stavu předválečnému v roce 1924 jen o 400.000 ha.)

Dosavadní plocha, věnovaná obilninám, zasahuje také horská území, na nichž se pšenice nemůže pěstovati za tak výhodných podmínek, jako v rovině. To nám vysvětluje poměrně nízký výnos půdy, jenž by se ovšem rázem zvýšil, kdyby určitá nevhodná území byla věnována pěstění vhodnějších plodin. Je ostatně nápadné, že v Italii, která je předurčena k tomu, aby byla dodavatelkou Evropy v zahradnických výrobcích, je pěstování vína, oliv, ovoce a zeleniny určeno pouze asi 8% veškeré půdy.

Hlavní příčinou neobvyklého zájmu o obilí je velká spotřeba moučných výrobků. Asi 65% kalorií má Ital z výrobků z mouky, velkou převahou pšeničné. Spotřeba mouky, připadající na hlavu, není sice příliš veliká — asi 135 kg mouky pšeničné a 10 kg jiné — ale Italové udržují si primát ve spotřebě moučných výrobků v poměru ke spotřebě masa. (Na hlavu připadá v Italii ročně spotřeba 20 kg masa, ve Francii 40 kg, v Německu 50 kg.) Můžeme si z toho učiniti představu o jednostrannosti a nedostatečnosti výživy italského obyvatelstva. Nedostatek domácí produkce byl velmi pociťován ve válce, kdy produkce poklesla a země byla odkázána na dovoz. Vědomí hospodářské odvislosti, jež přirozeně se měnila i v odvislost politickou, bylo jistě prvým popudem, aby zemědělství byla věnována větší péče. Ačkoliv plocha, věnovaná obilninám, se podstatně nezměnila, přece při rychlém vzrůstu obyvatelstva, zvýšené spotřebě a pomalu stoupajících výnosech klesala do posledních let kvota, připadající na hlavu. Poněvadž spotřeba obilnin již před válkou činila na hlavu asi 165 kg a od roku 1928 překročila 180 kg, bylo nutno dovážeti značná množství obilí z ciziny. V roce 1909—1913 bylo na hlavu jednoho obyvatele dovezeno 59 kg, v roce 1926 72 kg, zatím co v sousední Francii dovoz klesl v téže době z 59 kg na 31 kg a ve Španělsku z 21 kg na 17 kg. Před válkou bylo dováženo průměrně ročně 14 mil. q pšenice, za války 21 mil. q, v roce 1922 27 mil. q a v roce 1923 37 mil. q. Deficit výroby z poválečných let ohrožoval stabilitu liry tak, že neúroda v roce 1923 donutila vládu k rychlým opatřením, aby bylo dosaženo v dohledné době průměrného výnosu 20 q pšenice z hektaru. Italské obyvatelstvo spotřebuje totiž dnes asi 80 mil. q pšenice, kteréžto výše musí býti dosaženo, aby Italie byla soběstačná. Dovozy zatěžovaly přirozeně také obchodní bilanci a byly tím nepříjemnější, čím větší byla možnost soběstačnosti. Cesty k ní byly dvě: rozšíření osevní plochy a racionelnější pěstění obilí. Úspěšnost prvé byla omezena tím, že v Italii nelze již příliš rozšiřovati půdu, určenou k pěstování obilnin. Pokus o podstatné rozšíření osevní plochy je předem odsouzen k nezdaru. Vláda obrátila proto pozornost k intensivní výrobě.

Italská vláda použila opravdu všech prostředků, aby produkci zvýšila. V roce 1925 bylo zřízeno dvanáctičlenné »Comitato permanente del grano«, jehož předsedou byl Mussolini a jehož úkolem bylo vypracovati návrh na posílení pšeničné produkce. Komitét měl také vedení propagandy. Zemědělcům jsou poskytovány podle proposic komitétu značné výhody. Pro zemědělské motory povolen bezcelný dovoz petroleje, značné obnosy byly povoleny na opatření třaskavin pro zemědělce, kteří mají půdu znehodnocenou

velkými balvany; jsou poskytovány subvence pro soutěže italských továren na hospodářské stroje, zejména na secí stroje, určené malým zemědělcům. Stát podporuje zřízení konsorcií pro pěstění hodnotné pšenice tím, že v jižní Italii hradí 50% (jinde 25%) zakladatelských výloh, nákladů na budovy a technické potřeby.

Vláda vydala přísné (později zmírněné) předpisy o konservování živočišného hnojiva, podporuje výstavbu polních cest, zemědělských budov a družstevních skladišť, půjčuje zemědělcům za mírný poplatek čisticí stroje na obilí a poskytuje zápůjčky a subvence na opatření nebo používání motorových pluhů. V jednotlivých obcích byla zřízena vzorná pole, na nichž se zemědělcům ukazují výsledky dobrého hospodaření; byla stanovena povinnost hlásiti výmlat obilí; vláda poskytuje individuelní odměny zemědělcům, jež jsou rozděleny na tři kategorie: pro zemědělce velké, střední a malé. Na ochranu zemědělců byly vydány přísné předpisy o výrobě hnojiv, prodeji semen a krmiv, zřízeny provinční obilní komise a poskytnuty značné obnosy na propagandu v tisku, radiu i kinu. Neobyčejně důležitým opatřením bylo opětné zvyšování cla na pšenici. (Clo obnášelo v červenci 1925 7½ zlatých lir, ale od roku 1931 již 20·45 zlatých lir.) Zvýšením cla byly sledovány dva účely: ztížení dovozu a zmenšení domácí spotřeby. Odbyt domácího obilí byl kromě toho usnadněn ještě zákony o vymílání obilí a o zavedení určitých chlebových typů.

Jak z tohoto výpočtu je zřejmo, byla akce o zvýšení výroby obilnin, zejména pšenice, velmi nákladná. Dosavadní výsledky tohoto boje o obilí jsou dobré a osamostatnily, pokud se týká pšenice, Italii téměř úplně od ciziny.

Produkce pšenice.

V letech:	1909—13	1924	1925	1926	1927	1928
plocha (mil. ha)	4·75	4·56	4·72	4·91	4·97	4·96
produkce (mil. q)	49·9	46·3	65·25	60	53	62·2

v letech:	1929	1930	1931	1932	1933
plocha (mil. ha)	4·77	4·82	4·81	4·93	5·09
produkce (mil. q)	70·8	57·2	66·6	75·4	81

Produkce obilí.

V letech:	1909—13	1924	1925	1926	1927	1928
plocha (mil. ha)	7·30	7	7·18	7·36	7·38	7·47
produkce (mil. q)	89	87·4	111·3	106·8	90·5	96·1

v letech:	1929	1930	1931	1932	1933
plocha (mil. ha)	7·29	7·35	7·16	7·30	7·43
produkce (mil. q)	114·2	102·9	102·5	122·3	122·8

Průměrné výnosy pšenice v roce 1933 kolísaly mezi 6·7 q a 28·9 q na ha. Z úrody roku 1933 bylo dodáno z roviny 31·1 mil. q, z pahorkatin 36·1 mil. q a z hor 13·8 mil. q. Průměrný výnos na ha, vyjádřený v metrických centech, činil v roce 1909—13 10·5, v roce 1923—27 11·7, v roce 1932 15·3 a v roce 1933 15·9. V roce 1931 bylo dovezeno pšenice za 836 mil. lir, v roce 1932 za 505 mil. lir a v roce 1933 za 206 mil. lir. Výnos roku 1934 byl pro přílišné dešťové srážky podstatně nižší a obnášel u pšenice 63·3 milionů metrických centů; průměrný výnos z hektaru klesl na 12·8 q. Bylo sice ve stálém komitétu poukazováno na to, že výnosy by byly ještě menší, kdyby nebyla se zlepšila výrobní technika; to však nemění nic na skutečnosti, že pěstování zemědělských produktů je v Italii velmi riskantní.

Těchto výsledků dovede používati fašistická propaganda velmi obratně ve svůj prospěch. Není pochyby, že veliká akce je úspěchem Mussoliniho, ale tento úspěch je spíše náhodný než důsledkem bitvy o obilí. Srovnáme-li totiž výnosy Francie a Španělska, jež se nejlépe hodí ke srovnávání pro podobné klimatické podmínky, vidíme, že v obou zemích průměrné výnosy rovněž vzrostly. Ve Španělsku dokonce poměrně více než v Italii.

Průměrné výnosy pšenice na ha:

	1926—30	1931	1932
Italie	12·42	13·8	14·7
Francie	14	13·8	16·8
Španělsko . . .	8·9	8	10·9

Tato data dávají nám tedy částečné vysvětlení úspěchu Mussoliniho a jsou zároveň základem kritiky boje o obilí. Všeobecná úroda posledních let v celé Evropě ukazuje, že vítězství boje o obilí rozhodla v Italii příroda. Italské akci se vytýká, že byla až do roku 1929 orientována naprosto jednostranně a že věnovala pozornost jen pěstování pšenice, místo aby se starala o větší rozmanitost zemědělské kultury v Italii. Příliš jednostranné pěstování pšenice znehodnocuje půdu a neodpovídá zásadě hospodárnosti. Byla zanedbána péče o zvýšení živočišné produkce, jež nevzrostla tou měrou, jak spotřeba obyvatelstva, které v poslední době přechází

k masité stravě; také otázka živočišné produkce musí se státi v dohledné době předmětem péče italské vlády. Poněvadž byla věnována pozornost jen pšenici, byly zanedbány ostatní zemědělské kultury. Vývoz italského vína zůstal daleko za vývozem španělským. Na trhu pomerančů dovedlo Španělsko zvýšiti vývoz více než dvakráte, zatím co italské vývozy zůstaly nezměněny i v dobách před krisí. Podobně je tomu s vývozem olivového oleje a sýra. Nejlepším zemědělcem, říkají kritikové Mussoliniho akce, není ten, kdo produkuje nejvíce pšenice, ale ten, kdo má vůbec největší zemědělskou produkci. Vláda v prvých letech akce se dopustila ovšem chyby, když slibovala brzké překvapující úspěchy, jež se nedostavily. Byla proto nucena manipulovati daty o sklizni, která pak musila býti dodatečně upravena. Nedomyšlené a předčasné vyhlašování úspěchu působilo vládě značné potíže. Dobrá sklizeň v roce 1925 byla vyhlašována v italském tisku jako mimořádný úspěch nového režimu, ale špatná sklizeň z roku 1926 donutila vládu, aby se odvolávala na Valentiho zákon o periodických úrodách a neúrodách.

Boji o obilí vytýká se také neúspěch v řešení otázky jižní Italie. Akce směřovala ke zvýšení produkce pšenice zejména v jižní Italii, jejíž půda z klimatických důvodů se pro intensivní pěstování pšenice nehodí. Pěstování pšenice v jižní Italii je pro nebezpečí sucha velmi riskantní a zemědělci proto nejsou ochotni k velikým investicím. Tím si vysvětlíme poměrně malou péči o pozemky a přirozeně i malé výnosy. Italský jih potřebuje, aby mu byly ukázány cesty k pěstování jiných vhodnějších kultur, než je pšenice. Ostatně fašistický režim nedovedl ani jinak překlenouti obromné hospodářské rozdíly a antagonismus, který mají obyvatelé jižní Italie vůči Italii severní a který vyplývá ze zemědělské povahy jižní Italie. Když po válce italský průmysl, sídlící v severní Italii, se domáhal vyšší celní ochrany a také jí dosáhl, musili zemědělci v jižní Italii platiti poměrně draze průmyslové výrobky, což zesílilo u nich dojem, že jižní Italie je severoitalským průmyslem vykořisťována. Odstraniti tento antagonismus, který má pevné kořeny již z dob dřívějších, bude velmi těžkým úkolem fašistické vlády.

Uvedl jsem, že pěstování obilnin je věnováno v Italii příliš mnoho půdy a že další rozšiřování pěstování obilnin není žádoucí. V Italii je však mnoho území, která se nehodí pro zemědělské podnikání zejména proto, že jsou bažinatá. Z nich bylo by možno melioracemi vytvořiti území velmi úrodná, jež by umožnila podstatné zvýšení zemědělské výroby italské. Je pochopitelno, že žádná italská vláda nezanedbala využití této možnosti. V roce 1922, kdy fašistická vláda převzala vedení italského státu, bonifikační práce za-

sahovaly 1,120.000 ha; Italii se podařilo od roku 1892 až do roku 1921 snížiti úmrtnost malarií na sedminu a zvýšiti počet obyvatelstva v bonifikovaných územích o 64%. Bonifikace do té doby umožnila zvýšení zemědělské produkce asi o 900 milionů lir ročně. V prvých letech fašistické vlády bylo v těchto melioračních pracích velmi intensivně pokračováno. Soustavná akce byla však zahájena teprve na základě zákona ze 24. prosince 1928 o integrálních melioracích. Zákon má umožniti melioraci půdy v rozsahu 1½ mil. ha (asi 5% veškeré půdy italské) a vrátiti ji zemědělství. Podle programu, který byl vypracován, mají práce býti skončeny do čtrnácti let nákladem 7½ miliard italských lir, při čemž stát hradí majitelům asi polovinu nákladů. Práce se týkají bonifikací, zavlažování a výstavby zemědělských budov, vodovodů i cest. Propagačně bylo využito nejvíce úspěchů melioračních prací v římské Campagni a pontinských bažinách, kterážto území zabírají 200.000 ha a byla za římských časů uměle zavlažována. Pokusy o bonifikaci tohoto území byly sice několikráte (také za papežské vlády) učiněny, ale pro veliké finanční náklady bylo od nich upuštěno. Teprve fašistická vláda pokusila se o splnění úkolu s plným úspěchem. Obyvatelstvo na Agro Romano vzrostlo z 9.360 v roce 1922 na 23.559 v roce 1932. Jak známo, byla v tomto území vystavěna — kromě mnoha osad — již dvě vzorná města Littoria a Sabaudia, a 28. října 1935 má býti dostavěno třetí město Pontinia. Obce jsou vystavěny podle určitého plánu a patří dnes mezi nejvýstavnější toho druhu v celé Italii.

Mussolini pokusil se sice o usměrnění zemědělství,*) ale nikdy nepropadl klamu, že by týmže způsobem mohl postupovati i v průmyslu. Můžeme dokonce pozorovati jakousi váhavost v řešení problémů průmyslových, což je snad vysvětlitelno neutěšenou situací mnoha velkých podniků v prvých letech fašistické vlády, jež byla donucena financovati podniky, sanovati angažované banky a snižovati daně, aby zabránila hospodářské katastrofě. Italský průmysl rostl jinak než v ostatních státech. Poněvadž Italie nemá uhlí, nemohly vzniknouti průmyslové uhelné revíry, v nichž by měl stano-

*) Donucovacích prostředků nebylo ani v zemědělství používáno. Byl učiněn pouze jeden pokus a ten ztroskotal velmi žalostně. Podle decreto-legge z 13. srpna 1926 bylo totiž nařízeno povinné zavádění betonových hnojišť a podlah ve stájích. Zemědělcům, kteří by se nepodrobili, hrozila ztráta úvěru a daňových úlev, pokuty do 2.000 lir za nedodržení lhůty (osmnáctiměsíční), během níž měla býti zařízení postavena a pokuty 300 lir za každý kus dobytka, nebude-li nových zařízení používáno. Kontrola svěřena byla různým úřadům a udavačům slíbena odměna ve výši 50% pokuty. Zákon nečinil rozdílu mezi severem a jihem, rovinou a horským územím. Byly dokonce vysloveny obavy, že povede k omezení chovu dobytka. Musel proto býti značně pozměněn a zmírněn.

viště těžký průmysl. Proto vznikaly průmyslové podniky v místě zpracované suroviny, v přístavech, podél železnic a na úpatí Alp, kde byl dostatek levné elektrické síly. Vývoj průmyslu byl sice pomalý, ale nelze říci, že Italie neznamenala ničeho v mezinárodním obchodě. Byl to solidní vývoj v průmyslový stát, nikoliv překotné budování podniků. Přirozeně nesnesl tento stav srovnání s ohromným významem průmyslové výroby středověké Italie. Pro moderní průmysl nebylo jednak dostatek surovin, jednak postavení Italie se podstatně změnilo. Dříve byla obchodním střediskem, ale od objevení Ameriky hlavní obchodní cesty se přenesly na sever. Otevření suezského kanálu mohlo jen částečně nahraditi takto vzniklé ztráty.

Za války nastal nečekaný rozvoj zvláště v těžkém průmyslu, který byl vybudován proto, že byla válka. Uvedl jsem, jaké to mělo následky, zvláště když v prvých poválečných letech italské vlády tento nezdravý vývoj podporovaly a dokonce nutily banky, aby financovaly průmysl. Kromě toho ovšem podporovala vláda průmyslovou výrobu vysokými cly. Krach z roku 1921, který vedl ke zhroucení koncernů Ansaldo a Ilva a Banca Italiana di Sconto, nepůsobil přirozeně k uklidnění obyvatelstva, rozrušeného sociálními boji. V těchto letech pokusilo se dělnictvo o obsazení průmyslových podniků a o jejich trvalé převzetí, ale akce neměly úspěchu; obchodní nezkušenost vůdců vyléčila dělnictvo brzy z ilusí. Klid v hospodářském podnikání nastal teprve od roku 1922, kdy převzala vedení fašistická strana. Stát ovšem musil znovu sanovati banky a některé průmyslové podniky, ale vláda projevila napříště snahu podporovati jen podniky zdravé a zastaviti slabé a soutěže neschopné. Celkem zastávala fašistická vláda stanovisko, že pro průmysl je nejlepší politika liberální. Teprve v posledních letech byl tento názor změněn, což je důsledek světové hospodářské krise a snah druhých států, aby se uzavřely vůči cizině. Italští vývozci mají dnes v cizině zamrzlých pohledávek za 662 milionů lir. Tak i Italie dostává se k otázce soběstačnosti a pokouší se ji řešiti omezováním dovozu a hledáním náhradních surovin, po vzoru německém hlavně pro průmysl textilní.

V normálních letech zaměstnával italský průmysl asi 1,300.00 dělníků, o něco málo více než zemědělství. Největší počet dělníků — 520.000 — připadal na textilní průmysl, 238.000 na průmysl mechanický a zpracování železa, 193.000 na stavební průmysl, 75.000 na průmysl stavebních hmot a 74.000 na chemický průmysl. Nejdůležitější je průmysl textilní, v němž opět hlavní úlohu hraje bavlnářský, který měl v normálních letech 250.000 dělníků, počátkem roku 1934 však

již jen 150.000 dělníků. V normálních letech 1926—1929 dováželo se průměrně 2·3 mil. q sur. bavlny, v roce 1931 2·2 mil. q. Z italských kolonií bylo dovezeno v těchto letech ročně pouze asi 9.000 q. V roce 1926—1929 dovoz surovin, polotovarů a tovarů byl 87% kryt vývozem. V roce 1933 kleslo procento na 72. Aby zachránila bavlnářský průmysl, zřídila vláda bavlnářský ústav, který dostává 30 centesimů z každého dovezeného kilogramu surové bavlny, což representuje sumu asi 60 mil. lir ročně. Z tohoto fondu podporují se pak vývozci bavlněného zboží. Kromě toho učinila vláda opatření, aby bavlnářský průmysl byl, jak se v Italii říká, disciplinován.

S domácí surovinou pracuje hedvábnický průmysl. Přírodního hedvábí bylo získáno v r. 1926—1929 50 mil. kg, v r. 1933 jen 34 mil. kg. Vývoz v r. 1926—1929 obnášel průměrně 1·6 miliardy lir, v roce 1933 (ohromný pokles cen) 261 mil. lir. Průmysl zaměstnával 23.000 dělníků, dnes zaměstnává 21.000 dělníků. Obchodní bilance, pokud se týká hedvábí surového, polotovarů a tovarů, je přirozeně aktivní, ačkoliv aktivum velmi značně pokleslo. Zejména upadl vývoz do Anglie. Vláda vzhledem k neobyčejnému poklesu ceny surového hedvábí je nucena podporovati pěstitele a snaží se zvýšiti domácí spotřebu výrobků z přírodního hedvábí. Největším nepřítelem tohoto průmyslu je výroba a zpracování umělého hedvábí, které dosahují právě v Italii neobyčejné výše. V roce 1924 bylo tam vyrobeno 10·45 mil. kg umělého hedvábí, v roce 1933 již 37 mil. kg. Počátkem roku 1934 zaměstnával tento průmysl 18.000 dělníků, většinou žen. Výrobní kapacita se odhaduje na 50 mil. kg ročně. V roce 1933 bylo vyvezeno asi 16 mil. kg umělého hedvábí a dovezen necelý jeden milion. Aktivum vzájemného dovozu a vývozu umělého hedvábí obnášelo 260 mil. lir v r. 1933. Průmysl, zpracující umělé hedvábí, spotřeboval v roce 1924 6·5 mil. kg, v roce 1933 již 22 mil. kg. Z toho asi 8 mil. kg je zpracováno pro domácí spotřebu. Poněvadž vývoz výrobků z umělého hedvábí je ztížen, tlačí se tento průmysl na domácí trhy. Ostatně bavlnářský a hedvábnický průmysl počínají v poslední době používati stále více a více umělého hedvábí. Také v hotových výrobcích vykazuje průmysl zpracující umělé hedvábí aktivum, v roce 1933 ve výši 231 mil. lir.

Méně příznivé jsou poměry ve vlnařském průmyslu. Vlny produkuje Italie velmi málo (asi 200.000 q), z čehož jen polovina se hodí ke zpracování v přádelnách. Většina vlny musí býti dovážena. Vlnařský průmysl zaměstnává na 80.000 dělníků a vyrábí většinou pro tuzemsko. Poněvadž musí dovážeti velkou část vlny a poměrně málo vyváží, vzniká ze vzájemného dovozu a vývozu surovin, polotovarů a tovarů

pasivum pro Italii 338 mil. lir. S domácí surovinou pracuje průmysl konopí, kdežto lnářský průmysl je odkázán na dovoz lnu, podobně jako průmysl jutový. Přes to, že část surovin pro tyto tři průmysly musí býti dovážena, činilo aktivum ze vzájemného dovozu a vývozu surovin, polotovarů a tovarů v roce 1933 108 mil. lir.

Počtem dělnictva je velmi významný průmysl železářský a zpracování železa. Nedostatek uhlí a železa způsobil však, že s výjimkou strojnického, bojuje neustále s potížemi. Jeho udržení je v prvé řadě otázkou vojenskou, což nám také vysvětluje zájem všech italských vlád. Produkce domácí suroviny je naprosto nepatrná; také v litině nehraje země důležitější úlohu. Značně lepší je produkce oceli, ale největších úspěchů dociluje průmysl strojnický a mechanický, který zaměstnával 228.000 dělníků v roce 1929, dnes 175.000. Bilance dovozu a vývozu strojů, vědeckých přístrojů a vozidel vykazovala ještě v roce 1932 aktivum, ale v roce 1933 pasivum asi 55 mil. lir; jest to důsledek zmenšených nákupů Ruska. Strojnický průmysl má dobré jméno v cizině, ale vadí mu přílišná roztříštěnost. V poslední době Ústav pro průmyslovou rekonstrukci se stará o usměrnění výroby v tomto oboru.

V průmyslu chemickém dosáhla Italie dosti značných úspěchů, což platí zejména o výrobě umělého hedvábí, kde Italie je dnes vývozcem. Výroba chemikálií je však nejméně italská; je z velké části odvislá od cizozemských podniků.

Nejtěžším problémem pro italský průmysl je výroba pohonné síly. Domácí produkce potřebných surovin je malá a jakostně špatná. Uhlí musí býti dováženo. V normálních dobách činil dovoz 14 mil. tun, v roce 1933 10 mil. tun, většinou z Anglie. Pokles dovozu je způsoben menší zaměstnaností a poklesem spotřeby drah (v roce 1931 2 mil. tun, v roce 1933 0·7 mil. tun). Průměrně se dovezlo uhlí podle hodnoty v r. 1927—1929 téměř za 2 miliardy lir, v roce 1933 jen za 670 mil. lir. Také produkce surového petroleje je nepatrná. V roce 1928 bylo dovezeno minerálních olejů 420.000 tun, v roce 1933 1,080.000 tun. Naproti tomu klesl dovoz benzinu, což souvisí se vzrůstem výroby italských rafinerií.

Jedinou domácí surovinou pro pohon je vlastně jen elektřina. Potence vodních elektráren vzrůstá a odhaduje se na 8·8 mil. kWh a množství energie, které možno vyrobiti, na 56 miliard kW hodin. Skutečná možná produkce je asi 38 miliard kW hodin; v roce 1933 činila skutečná produkce asi 11 miliard kW hodin. Vláda se stará o to, aby elektřiny jako pohonné síly používal průmysl a výsledky této snahy jsou velmi dobré. Průmysl dřevařský je zelektrisován z 83%, strojnický z 96%, textilní z 86% a dopravní ze 74%. Prů-

měrně je průmysl zelektrisován asi ze 75%. U železnic dopravuje se parou na 21.000 km, elektřinou na 7.300 km, k čemuž nutno ještě připočísti asi 1.500 km linek, na nichž se v dohledné době místo páry bude používati elektřiny jako pohonné síly.

Průmysl italský projevuje v mezinárodní soutěži značnou přizpůsobivost a ačkoliv nemá vlastních surovin, může namnoze i soutěžiti na cizích trzích, hlavně ovšem proto, že že platí poměrně nižší mzdy zaměstnancům. Je známo, že v Italii není dnes podle zákonných předpisů přípustna stávka nebo výluka a spory zaměstnavatelské že se řeší jiným způsobem. Fašistická vláda odůvodnila toto opatření tím, že národnímu hospodářství se ušetří velmi mnoho ztrát ze stávek a výluk vznikajících a umožní tak lepší soutěživost italského průmyslu. K podpoře vývozu italských výrobků založila italská vláda Vývozní ústav, který patří mezi nejlepší toho druhu. Aby umožnila větší rozptýlení průmyslu po celé zemi, zakázala vláda zřizování nových podniků, majících více než 25 dělníků v obcích s více než 100.000 obyvateli, bez zvláštního povolení. Tento zákon (z roku 1927) byl zostřen v roce 1933 tím, že založení jakéhokoliv průmyslového podniku jest závislé na povolení státním. Také nová výroba nového předmětu potřebuje zvláštního povolení. Největší počet takových povolení připadá na textilní průmysl. Tak, jako reglementuje fašistická vláda nové podniky, snaží se také o to, aby v obchodech zavládla normální soutěž. Bylo zavřeno mnoho podniků, majitelům obchodů jsou ukládány zvláštní poplatky za udělení licence a je omezováno tvoření podniků nových. Přirozeně, že všechna tato opatření přinášejí nebezpečí monopolu a že nutno jich používati velmi opatrně.

Nejdůležitějším opatřením k organisaci průmyslu je jistě zákon o povinných syndikátech ze 16. června 1932, podle něhož je možno zřizovati nejdéle na 5 let povinná konsorcia výrobců téhož druhu. Utvoření konsorcia se stane pouze na žádost zájemců, kteří zastupují 70% podniků a 70% skutečné výroby v posledních třech letech, nebo není-li splněna první podmínka, 85% výroby. U zemědělských konsorcií stačí žádost zájemců, kteří representují 70% výroby. Kromě toho je možné utvoření povinného konsorcia z iniciativy vlády po slyšení příslušné korporace. Zákon obsahuje také předpisy o složení vedoucích činitelů povinného konsorcia a o jeho poměru k úřadu. Ukáže-li se, že činnost konsorcia neodpovídá zájmům státu, může býti konsorcium královským dekretem zrušeno. Zákon má ustanovení, že zřizování nových podniků průmyslových nebo rozšiřování stávajících za účelem výroby předmětů, jíž se zabývají členové konsorcia, je odvislé od

povolení náčelníka vlády v dohodě s příslušnými ministry. Ustanovení zákona jsou tak dalekosáhlá, že vzbudila obavy, že ho bude použito k omezení svobody podnikatelské. Ale italská vláda nepustila se do tak pochybných experimentů a tohoto zákona nepoužívá. Pouze v jednom případě byl zřízen povinný syndikát, ale asi po jednoročním trvání opětně zrušen. Tak zůstává zákon jenom výhrůžkou těm, kteří nechtějí vstoupiti do dobrovolných kartelů, jež vláda považuje za užitečné. O tom, jak fašistická vláda sanovala průmysl a banky, zmíníme se později.

Ačkoliv Italie má neobyčejně dlouhou mořskou hranici, její doprava po moři není silnější než doprava po železnici. Co do nosnosti jsou italské lodi s pohonem mechanickým v Evropě na sedmém místě. Doprava po moři do i z italských přístavů dosáhla největšího rozsahu v roce 1932: 39·5 mil. tun; v roce 1933 poklesla doprava na 34·9 mil. tun (pod italskou vlajkou bylo dopraveno 23·1 mil. tun). Poněvadž Italie trpí nedostatkem surovin a potravin, je mezi vývozem a dovozem do přístavů italských značný rozdíl. Tak v roce 1933 bylo vyloženo v italských přístavech 17·8 mil. tun z ciziny a naloženy pro cizinu pouze 3 mil. tun. V dopravě domácí převládá domácí doprava (v roce 1933 7 mil. osob). Transatlantická doprava je minimální a nedosahuje ani ½ milionu osob.

Železnice italské mají 26.600 km, k čemuž ještě nutno připočísti asi 100.000 km autobusových linek a 6.000 km aerolinek. V délce železniční sítě je Italie v Evropě na čtvrtém místě za Francií, Německem a Velkou Britanií. V počtu aut je rovněž na čtvrtém místě. V roce 1933 počet autovozidel obnášel 248.000, z nichž bylo v provozu 200.000. Autodoprava odnímá drahám asi jednu desetinu dopravy, což nám částečně vysvětluje, že italské dráhy, které ještě v provozních letech 1930—1931 byly aktivní, byly v letech 1932—1933 pasivní 600 miliony lir. Samozřejmě, že na tento deficit měl vliv i všeobecný pokles dopravy osob a zboží. Je zajímavo, že v roce 1933 přijelo do Italie železnicí 922.000 cizinců, ale po silnici, tedy hlavně autem, 1,495.000.

Obtížné hospodářské poměry mají přirozeně vliv i na obchodní bilanci. Ta byla již před válkou pasivní a není naděje, že v dohledné době se změní v aktivní. Před válkou činilo pasivum průměrně jednu miliardu zlatých lir, po válce v roce 1919 dosáhlo více než 6 miliard zlatých lir. Od té doby vykazuje tendenci klesající hlavně proto, že v posledních letech klesá také hodnota dovozu i vývozu. V roce 1933 činil dovoz 7·4 miliardy lir, vývoz 5·9 miliardy lir. To je tedy pasivum 1·4 miliardy lir. Podle zemí zúčastnily se v roce 1933 na dovozu hlavně Německo, Spojené státy severoamerické,

Anglie, Francie, Švýcarsko a Argentina (v dovozu 54·9%, ve vývozu 54·4% z celkové hodnoty dovozu nebo vývozu). Na dovozu jsou největším procentem zúčastněny suroviny. Surová bavlna činí 11·3% hodnoty dovezeného zboží, uhlí a koks 9·1%, vlna 5·7%, stroje 4·9%, dříví 3·5% a žito 2·8%. Ve vývozu je na prvním místě zboží bavlněné (6·8%), pomeranče a citrony 5·6%, hedvábné tkaniny 5·2%, umělé hedvábí 4·6%, čerstvé ovoce 3·6%, sušené ovoce 3·5%, přírodní hedvábí 3·5%, sýr 2·9% a rýže 2·7%. V roce 1933 bylo dovezeno neobvyklé množství zlata (za 1,,338,000.000 lir). Tento dovoz není ovšem uveden ve statistice dovozu a vývozu. Na dovoz surovin připadá asi 50% hodnoty celkového dovozu a totéž procento na vývoz tovaru, což je jistě pro zemi, chudou na nejdůležitější suroviny, číslo velmi příznivé.

Pokud se týče Československa, je nutno bohužel konstatovati, že obchodní styky jsou minimální, což je nepřirozené, ježto v oblasti Středozemského moře máme dobré a blízké odbytiště. V roce 1933 zúčastnilo se Československo na dovozu do Italie 1·2%, na vývozu 1·6%. Na dovozu do ČSR. zúčastnila se Italie 3·8%, na vývozu 2·8%. Pro Italii byl až do roku 1932 obchod pasivní, v roce 1933 je již aktivní 5 mil. lir. S československou statistikou však tato data nesouhlasí. Podle ní činilo pasivum v roce 1933 73 mil. Kč. Vývoj je tedy pro nás nepříznivý. Připočteme-li ještě, co dostane Italie z titulu cizineckého ruchu od nás, je situace ještě horší.

Naše obchodní styky s Italií klesaly velmi rychle. V roce 1929 úhrnný dovoz a vývoz činil 1 miliardu 19 mil. Kč, v roce 1933 již jen 399 mil. Kč. Zejména klesl vývoz československého cukru ze 17 mil. Kč v roce 1929 na ¾ mil. Kč v roce 1933, obilí ze 49 mil. Kč na 9 mil. Kč, bavlněné výrobky z 31 mil. Kč na 6·6 mil. Kč, vlněné výrobky ze 66·6 mil. Kč na 9 mil. Kč, papír z 34 mil. Kč na 12 mil. Kč, sklo ze 68 mil. Kč na 33 mil., kůže a výrobky z nich z 38 mil. Kč na 5 mil. Kč, železo a žel. výrobky z 86 mil. Kč na 16 mil. Kč, stroje ze 16 mil. Kč na 5 mil. Kč atd. Na italské straně poklesl zejména dovoz do Československa: obilí, mouka a rýže z 15 mil. Kč na 5 mil. Kč, zelenina ze 76 mil. Kč na 50 mil. Kč, živočišné produkty z 21 mil. Kč na 6 mil. Kč, nápoje ze 16 mil. Kč na 9 mil. Kč, len, konopí, juta a výrobky z nich z 22 mil. Kč na 7½ mil. Kč, hedvábí a výrobky z něho z 50 mil. Kč na 11 mil. Kč, vozidla ze 16 mil. Kč na 1·8 mil. Kč.

Není pochyby o tom, že naše obchodně-politické styky by mohly dosáhnouti většího rozsahu a že dnešní doba z různých důvodů je příznivá tomu, aby se rozšířily. Bude také jednou nutno, aby obě strany věnovaly větší pozornost významu Terstu pro československý obchod. Neboť ani nepříznivé poválečné poměry nezbavily Terst významu důležitého

přístavu pro ČSR. V terstské železniční dopravě je naše zboží na druhém místě v dovozu do terstského přístavu a na prvním místě ve vývozu. Celkovou účastí na železniční dopravě do Terstu a z Terstu ve výši 258.000 tun, t. j. asi 35% veškeré dopravy, následujeme hned za Rakouskem (288.000 tun) a jsme daleko před Maďarskem, Německem a Jugoslavií. V dřívějších letech byla ovšem doprava ještě čilejší (v roce 1926 dosáhla 573.000 tun). Pokles dopravy připadá z československé strany hlavně na cukr, papír, železo a je vysvětlitelný jednak poklesem našeho vývozu vůbec, jednak ovšem také soutěží druhých přístavů Hamburku a zejména Gdyně a Gdanska.

Sociální politika italská zasluhovala by samostatné studie. Velmi často se setkáváme totiž s tvrzením v italských časopisech, že Italie má vedení ve věcech sociálních. Toto tvrzení není správné; je však pravdou, že pokrok v sociální ochraně za nového režimu je nepopíratelný. Dnes má Italie povinné pojištění proti úrazu, invaliditě a stáří, nezaměstnanosti, tuberkulose a mateřské. Většina z těchto pojištění existovala ovšem již před rokem 1922. Kromě toho podporuje stát zřizování vzájemných nemocenských pokladen, kde největšího rozvoje dosáhlo nemocenské pojištění v námořnictví a v obchodě. Na sociální pojištění nepřispívá stát příliš velkými obnosy, takže náklady pojistného nesou z ⅓ zaměstnanci a ze ⅔ zaměstnavatelé. Podpory nezaměstnanosti jsou velmi nízké (1·25—3·75 lir) a asi ½ nezaměstnaných nedostává vůbec žádné podpory. Nový režim postaral se o bezplatné zprostředkovatelny práce, zřídil v roce 1925 Národní ústav pro sociální péči, který má vlastně dozorčí právo nad výkonem sociálního pojištění a je důležitou poradnou pro dělnictvo. Zvláštní pozornost se věnuje ochraně mateřství a dětí. Je známo, že z politických důvodů platí italská vláda matkám, bydlícím v cizině, náklady cest do Italie, aby děti se narodily v mateřské zemi. Také potírání tuberkulosy je jedním z nejdůležitějších bodů italského sociálního programu. V roce 1933 tomuto účelu věnovala vláda 140 mil. lir a docílila tak podstatného poklesu tuberkulosy.

Italie i v dobách poválečné konjunktury měla asi 300.000 nezaměstnaných. Na začátku roku 1934 bylo však v Italii nezaměstnaných 1,185.000 a v září 1934 asi 890.000. Vzhledem k chudobě země a nepříznivým hospodářským poměrům měl by býti počet nezaměstnaných mnohem větší. Ale vláda potírá nezaměstnanost velkorysou politikou a dává v době, kdy státní rozpočet je velmi stísněn, ohromné obnosy na veřejné práce, jež zaměstnávají ročně asi 300.000 dělníků. Na tyto veřejné práce bylo poskytnuto za nového režimu přes 20 miliard lir, což je jistě obnos, který o mnoho převyšuje nor-

mální možnosti státu. Ohromné obnosy byly poskytnuty zejména v posledních letech proto, že vláda očekávala konec krise a zlepšení poměrů. Očekávání se nesplnilo a vedoucí činitelé dnes se netají názorem, že italský stát pro budoucno nebude moci poskytovati tolik peněz na veřejné práce, a snaží se proto docíliti zmenšení nezaměstnanosti jiným způsobem. Začátkem listopadu 1934 z popudu vlády bylo dosaženo dohody mezi zaměstnanci a zaměstnavateli v průmyslu resp. mezi jejich vrcholnými organisacemi v tom smyslu, že má býti v největším rozsahu zaveden čtyřicetihodinový pracovní týden a zřízena podpůrná pokladna pro dělníky, kteří mají velké rodiny a zavedením čtyřicetihodinové pracovní doby jsou zkráceni. Příspěvek do pokladny platí dělníci v podnicích, kde se pracuje jen 40 hodin, ve výši 1% ze mzdy a týž obnos platí zaměstnavatelé. Tam, kde se pracuje 48 hodin, platí dělníci 5% ze mzdy, kterou obdrží za dobu, převyšující 40 týdenních hodin. Tentýž obnos platí také zaměstnavatelé. Práce přes čas má býti omezena a ženy a děti pokud možno nahrazeny muži. Tím ovšem akce italské vlády o potírání nezaměstnanosti není skončena. Jednotlivé organisace a korporace konají stále porady o možnosti zařazení nových pracovních sil do výroby. Snahy o racionalisaci průmyslu tím, že se používá dokonalejších strojů a zmenší počet zaměstnaných, byly energicky odmítnuty. Vláda i odborové organisace doporučují racionalisaci jinou, t. j. zařaditi do pracovního procesu v největší míře dobrou a levnou pracovní sílu lidskou, které má Italie nadbytek.

Nejvýznamnější akcí na poli sociálním, jejíž význam daleko přesahuje hranice Italie a která je dnes napodobována s velkým úspěchem i jinde, zejména v Německu, je Dopolavoro. Tato polostátní instituce, jež v malém rozsahu existovala již před válkou, je určena k tomu, aby umožnila dělnictvu racionelní využití volného času a současně propagovala fašistickou myšlenku v dělnických kruzích. Má úkoly sportovní, umělecké, kulturní, sociální a podpůrné. V celé Italii staví tělocvičny, stadia, plovárny, dětské útulky, kliniky, pěstuje tělocvik v jindy netušeném rozsahu, staví divadla, uzavírá smlouvy s divadly, kiny, pořadateli koncertů a vymáhá slevy pro své členy, zřizuje čítárny, knihovny a otvírá odborné školy. Počet jejích podniků přesahuje ročně 1 milion. Uspořádala na př. v roce 1925 79.000 sportovních podniků a 53.000 výletů a exkursí. Zřídila 1.000 ochotnických skupin, jež v tomto roce dávaly 10.000 divadelních představení. Postavila přes 3.000 hudebních kapel, jež dávaly 75.000 koncertů. Stará se o folklor; v roce 1931 pořádala 1.100 pokračovacích kursů. Že její činnost je úspěšná, to dokazuje vzrůst počtu členů, kterými mohou býti i nefašisté. V roce

1926 bylo jich 280.000, dnes je jich 2 miliony. Slevy, kterých se dostává členům Dopolavoro v různých zábavních podnicích, u lékařů, v lékárnách, v lázních atd., dosahují výše 20 až 70%. Poskytuje také podpory; vyplatila jich v roce 1929—1930 143 mil. lir.

Přicházím nyní k nejobtížnější části referátu, o měně a financích. Obtíže spočívají v tom, že jsem odkázán na úřední data, jež jsou v cizině částečně popírána. Je dobře známo, že všechny diktatury si libují v intensivní propagandě a že ani Italie nečiní v té věci výjimku. V prvých letech nového režimu Italie byli jsme svědky, že propaganda (právě tak jako dnes v Německu) nepracovala právě objektivně a že dovedla upraviti data tak, aby mohla poukazovati na úspěchy nové vlády. Fašistická vláda zaplatila draze tuto nepřesnost. Poměry se ovšem v poslední době tak zlepšily, že oficielní data posledních let jsou, podle mého názoru, stejně spolehlivá, jako data jiných států. Italská propaganda se přesvědčila, že jí zbývá dosti možností, aby ukazovala na úspěchy režimu jiným způsobem, než zkreslováním skutečnosti. Používám proto k této práci vesměs oficielních dat.

Ještě v 17. století byla Italie zemí, jejíž státy oplývaly bohatstvím. Úpadek, který pak nastal, učinil z Italie zemi chudou průmyslem i kapitálem. Dnešní italské hospodářství nemá dosti vlastního kapitálu, protože tu není příznivých předpokladů pro tvoření, a to také znemožňuje italské vládě účinnou hospodářskou expansi, jež by odpovídala expansi politické. Mnoho politických akcí, které Italie začala, zůstalo jen z tohoto důvodu torsem a není žádným tajemstvím, že úsilí Italie o nadvládu ve střední Evropě nevede právě z téže příčiny k úspěchu.

Chudoba má ovšem důsledky i pro měnovou a finanční politiku a nutí každou vládu, aby postupovala velmi opatrně. Mussolini, když převzal vedení, provedl nejprve očistnou akci ve státním rozpočtu, v úpravě dluhů a daní a v úvěrovém hospodářství. Tak se mu podařilo udržeti poměrnou stabilitu liry až do roku 1925. Tohoto roku a následujícího byl kurs liry vážně otřesen, což donutilo vládu k různým opatřením. Mussolini provedl reformu peněžních burs, soustředil vydávání bankovek u Banca d'Italia a když se ukázalo, že italská lira podléhá dalším otřesům, prohlásil v srpnu 1926, že vláda obnoví vážnost italské měny. Jaké byly účinky tohoto prohlášení, je zřejmo z toho, že v srpnu 1926 byl kurs dolaru 30·53, v září 37·36, v prosinci 22·55, v dubnu 1927 20 a v červnu 17·91. Kurs liry stoupl daleko více, než vláda předpokládala, což mělo za následek také potíže v průmyslovém podnikání. Dne 21. prosince 1927 byl vydán decretolegge, jenž stanovil novou paritu liry tak, že libra šterlinků

se rovnala 92·465 liry a dolar asi 19 lirám. Byla zásadně stanovena povinnost Banca d'Italia, aby vyměňovala za určitých podmínek bankovky za zlato a aby bankovky byly nejméně 40% kryty zlatem. Situace, která vznikla ze stabilisace liry, byla až do roku 1928 poměrně příznivá. Vláda nezatěžovala poplatnictvo novými daněmi, zostřila však předpisy o vybírání daní, neuzavírala zbytečných půjček a omezovala také příliv zahraničního kapitálu do Italie. Později se ukázalo, že zejména posledně uvedená snaha italské vlády přispěla značně k ulehčení situace. Skutečné krytí bankovek bylo vyšší než předepsané a domácí věřitelé mohli také plniti hladce závazky vůči cizině. Teprve new-yorská krise a pád šterlinku způsobily vážnou krisi. Vývoz klesal a Italie jen s největší námahou soutěžila levnějšímu zboží anglickému a americkému. Úspory vystěhovalců poklesly a také příjmy z cizineckého ruchu se snížily. Cizina z větší části stáhla investovaný kapitál. Nároky na cedulovou banku byly značné, takže již v březnu 1932 krytí pokleslo až na 46%. Bance se sice podařilo uhájiti liru s největším napětím sil, ale panika, která vznikla po stabilisaci dolaru, měla znovu nepříznivé následky. V říjnu 1934 oběh bankovek činil 13 miliard 231 milionů lir, reserva obnášela 6 miliard 70 milionů ve zlatě a 28 milionů v hodnotných valutách, takže krytí obnášelo 45·8%. Disagio dosáhlo 3·30% oproti zlaté paritě. Příčinou tohoto dosti nepříznivého výsledku pro italskou liru je jednak návrat kapitálu do New Yorku a Anglie, a pak zvýšená pasivita italského obchodu — letošního roku bylo pasivum obchodní bilance značně větší než roku loňského — a konečně i útěk kapitálu do ciziny, jenž donutil italskou vládu, aby na jaře důrazně prohlásila, že trvá na stabilisaci liry, a v květnu 1934 zavedla kontrolu devisovou. Stabilisace liry předpokládá ovšem snížení hospodářských čísel, t. j. důslednou deflaci, jež je tím nutnější, že od roku 1929 až do roku 1933 náklady životní se zmenšily o 21%, v USA o 38%, v Anglii o 41%, v Japonsku o 59%. (V prosinci 1933 byl italský index životních nákladů 457, v srpnu 1934 416 a klesl tedy o 9·1%; v ČSR. stoupl v téže době ze 681 na 691). Stabilisace liry vyžaduje především snížení rozpočtu a rovnováhy, zvýšení vývozu, což však znamená i snížení cen vyveženého zboží. To předpokládá opět snížení daní, cel, úroků atd. Deflace znamená přirozeně zhodnocení dluhů, takže i tento problém bude musiti italská vláda v zájmu italských věřitelů vyřešiti.

Jedinou italskou emisní bankou je dnes Banca d'Italia. Úvěrní ústavy mají asi 3 miliardy kapitálu. Banky jsou většinou místní a jen několik málo jich pracuje na celém území. Část bank se věnovala po válce — v dobách konjunktury —

s tichým souhlasem vlády financování průmyslu, což mělo později pro jejich další vývoj nepříznivé následky. Již před fašistickým režimem zhroutila se Banca Italiana di Sconto; později dolehly důsledky průmyslové krise i na ostatní interesované banky, zejména na tři největší Banca Commerciale Italiana, Credito Italiano a Banca di Roma, jejichž kapitál a reservy činily dohromady 2.342 mil. lir. Vláda nemohla ovšem nečinně přihlížeti ke krisi největších bank, jež ohrožovala též průmysl, a provedla proto velkou sanační akci. V té době existující Istituto di Liquidazioni spravoval immobilní hodnoty Banca di Roma. Banca Commerciale Italiana, která byla nejvíce postižena, zřídila si t. zv. Società operazioni finanziarie (Sofindit) pro správu svých immobilních hodnot. Akcionáři této společnosti byly většinou postižené průmyslové podniky. Sofindit obdržel zvláštní úvěr od státu a měl také možnosti zápůjček od Istituto Mobiliare Italiano (Imi). Tento ústav byl zřízen roku 1931, má za úkol poskytovati nejdéle na deset let úvěr průmyslovým podnikům a může vydávati obligace. V prvém roce svého trvání vydal jich za půl miliardy lir. Istituto di Liquidazioni byl pak v roce 1933 přeměněn na Istituto di Ricostruzione Industriale (Iri). Úkolem tohoto ústavu bylo poskytovati dlouhodobé úvěry na 10—20 let a likvidovati účast bank. Zejména převzal agendu Sofinditu. Likvidační oddělení Iri má stálou státní podporu ve výši asi 85 mil. ročně. První sekce Iri, která má kapitál 100 mil. lir. vydala v roce 1933 obligací za více než jednu miliardu Kč. Subvenční politika vlády blíží se svému konci. Ze 350 milionů lir, poskytovaných na subvence podnikatelům, je dnes určeno asi 272 mil. lir pro paroplavební společnosti. Na trvalo nelze subvenční politiku vésti, protože vede průmysl k lehkomyslnosti a ke spoléhání na stát. Tvrdí se dokonce, že velké koncerny pracují stále s deficitem a že v textilním průmyslu je z tohoto důvodu situace katastrofální. Snahou fašistické vlády, jíž bylo právem či neprávem — to nechci posuzovati — vytýkáno, že je v zajetí velkého kapitálu, bylo hlavně odpoutati banky od financování průmyslu. S tím také souvisí zostření kontroly bank a akciových společností, jež je upravena zvláštními zákony. Je zajímavé, že italské hospodářství přes tyto otřesy neztratilo důvěru italského obyvatelstva a že zejména důvěra v liru a státní papíry je v Italii neotřesena.

Vedle shora uvedených ústavů má Italie poštovní spořitelnu a spořitelny, lidové banky a zemědělské a pozemkové úvěrní ústavy. Význam spořitelen je zřejmý z výše vkladů. Poštovní spořitelna má dnes vkladů téměř 20 miliard lir, soukromé spořitelny 17 miliard lir. Naproti tomu obyčejné vklady u bank obchodních dosahovaly v červnu 1934 pouze

3·6 miliardy lir (vklady vůbec, běžné, v papírech atd. 15·78 miliard lir). Poněvadž vláda má přímý vliv na vedení spořitelen a poštovní spořitelny, je jí velmi ulehčena situace na trhu peněžním. Papíry z veřejných dluhů jsou hlavně v rukou spořitelen a pokladny pro vklady a půjčky Cassa Depositi e Prestiti, jež dostává do správy kapitál poštovní spořitelny a prémiové kvoty některých pojišťoven a jež ukládá kapitál rovněž do papírů z veřejných dluhů. Konečně ukládají tu kapitál i Národní pojišťovací ústav a Ústav pro sociální péči a úrazové pojištění, jež mohou rovněž disponovati mnoha miliardami lir. Účast zahraničního kapitálu na podnikání v Italii se v poslední době zmenšila; ale ještě v roce 1925—1928 podařilo se bankám umístiti v cizině půjčky za 7·4 miliardy lir. V poslední době cizina nemá zájmu o Italii a také italská vláda se snaží, aby v cizině nebyla zbytečně angažována.

Stát, který pracuje s takovými potížemi v hospodářském životě, setkává se s nimi přirozeně i ve svém vlastním působišti. Italský státní rozpočet byl s výjimkou několika málo let vždycky pasivní. V roce 1928-29 činil skutečný příjem 20·2 miliardy lir a vydání 19·7 miliardy lir, ale v roce 1933-34 byl již poměr značně nepříznivější. Proti příjmu 17·6 miliardy lir stálo vydání 24·4 miliardy lir. Velkou pasivitu můžeme si sice vysvětliti krisí, ale povážlivé je, že nebyla provedena dostatečná deflace v příjmech a vydáních. Hlavní příčinou pomalého poklesu jsou ohromné obnosy, které stát věnuje na veřejné práce, na umořování veřejného dluhu a na vojsko. V roce 1932-33 na vojsko a umořování dluhu připadlo více než polovina veškerých státních výdajů. Teprve při sestavování rozpočtu na rok 1934-1935 rozhodl se Mussolini energicky rozpočet sníižiti a rozdělil proto vydání na dvě skupiny. Do první skupiny byla zařazena vydání, jež nelze zmenšiti, do druhé skupiny vydání, jež snížení snesou. Snižovací akce byla provedena tak, že vydání státní se snížila asi o 16%, t. j. na 20·6 miliardy lir. Příjmy italského státu plynou z 25% z daní přímých a z dalších 25% z daní spotřebních. Daň obratová a monopol včetně loterie nesou každý ca. 3½ miliardy lir; úhrnný výnos je 17·33 miliardy lir. Na rok 1934-1935 se počítá s příjmem poněkud vyšším. Národní důchod se odhadoval v r. 1925 na 100 miliard lir, roku 1934 na 60—65 miliard lir; je asi ze 30% zatížen daněmi, ačkoli v roce 1925 zatížení činilo jen 20%. Podnikatelé snaží se dnes velmi energicky o snížení daňového břemena.

Státní dluhy italské jsou hlavně vnitřní. Zahraniční dluhy z titulu války uzavřené v Anglii a Americe nezatěžují dnes rozpočet. Italie zřídila svého času na základě dohody s oběma státy umořovací pokladnu, jež inkasovala ně-

mecké reparace a platila jimi válečné dluhy. V červnu 1934 bylo placení tohoto dluhu definitivně zastaveno s úplným souhlasem italské veřejnosti, jež byla dotčena způsobem, jakým USA vymáhaly splátky. Italský rozpočet zatěžuje tedy jen úrokování a amortisace vnitřního dluhu a pak americká půjčka (prestito Morgan), jejíž výše v květnu 1934 byla 84·6 mil. dolarů, t. j. necelá jedna miliarda lir. Vnitřní dluh je jednak předválečný, jenž je dlouhodobý a není tíživý, pak běžný a konečně třetí skupinu tvoří dluh umořitelný. Běžné dluhy činí asi 11 miliard lir, jež jsou brány ze vkladů spořitelen a poštovní spořitelny, což je jistě velmi povážlivé. Umořitelný dluh obnáší asi 82 mil. lir, z nichž 61 mil. lir bylo přeměněno svého času v 5%ní půjčku, která nyní opět byla konvertována v půjčku 3½%ní. Stálý pokles krytí bankovek — blížící se již zákonné hranici 40% — donutil vládu, aby vypsala v listopadu 1934 čtvrtmiliardovou devítiletou půjčku státních pokladních poukázek a zvýšila úrokovou míru ze 3% na 4%. Obojí opatření bylo učiněno na ochranu měny, ale zvýšení diskontu znamená konec nadějí na levný úvěr. Deflační politika je ohrožena a nejsou vyloučena ani překvapení v dalším vývoji finanční a měnové politiky. Tomu nasvědčuje i zostření devisové politiky.

Platební bilance italská je stále pasivní. Pasivum je způsobeno jednak pasivní obchodní bilancí a umořováním a zúrokováním zahraničních dluhů, a současně i klesajícími příjmy z emigrantských úspor a z turistického ruchu. Jest sice pravdou, že počet turistů v posledních letech vzrostl, ale tento vzrůst nebyl sledován stejným vzrůstem vydání. 50 až 70%ní slevy železniční vylákaly totiž do Italie mnoho turistů, jichž schopnost utráceti byla poměrně malá a kteří k vydání použili z části železniční slevy. Zvýšení turistického ruchu nejeví se tedy stejně příznivě, pokud se týká příjmů z turistického ruchu.

Pokusil jsem se vyložiti hospodářskou situaci moderní Italie. Ponechal-li jsem na konci populační politiku, učinil jsem tak z dobrého důvodu. To je totiž největší a ústřední italský problém. Národ, který má roční přírůstek ½ milionu lidí, jehož země je přeplněna a který nemá ani nechce míti možnosti vystěhovalectví do cizích států, musí přirozeně dělati jinou politiku, než státy, jež snesou i silné rozmnožení obyvatelstva. V letech 1901—1913 vystěhovalo se průměrně z Italie 627.000 obyvatel, v roce 1913 dokonce 872.000 obyvatel; v roce 1930 obnášelo vystěhovalectví již jen 280.000, v roce 1931 166.000 a v letech 1933 a 1934 83.000. Naproti tomu vrátilo se v roce 1933 68.800 vystěhovalců, takže vystěhovalectví se prakticky rovná nule. Mussolini je si ovšem vědom důsledku tohoto boje a přeje si jej. Vyslovil přece

přání, aby v roce 1950 Italie měla 50 milionů obyvatel a 5 milionů vojáků. Ale vzrůstající přelidněnost Italie musí míti důsledky i na životní úroveň obyvatelstva, ježto průmysl a obchod nelze již příliš zvětšiti. Jediným východiskem a to je také cíl italské politiky, je získání nových území. Poněvadž v Evropě a zejména v sousedních státech, i když jsou méně lidnaté, nelze na získání nových území počítati, obrací se veškerá pozornost Italie ke koloniím. To, co dnes Italie má na koloniích zejména v Africe, jsou jen zbytky, poněvadž přišla pozdě. Zameškala vhodnou příležitost, aby obsadila Tunis a Egypt, a vojenská porážka u Aduy znemožnila jí dobytí Habeše. Na africké kolonie, které jsou velmi chudé a nedávají Italii potřebných surovin, doplácí Italie ročně ½ miliardy lir, patrně v očekávání, že tyto kolonie budou jednou základem velké koloniální expanse v Africe. Touha po koloniích je tedy vysvětlitelná ze zvláštních hospodářských podmínek Italie. Italie je a bude nucena této otázce se věnovati s mimořádnou energií, nechce-li se státi, jak bylo jednou správně uvedeno, přetopeným kotlem, který hrozí každou chvíli vybuchnouti.

Hospodářská situace dnešní Italie není, podle toho, co jsem řekl, uspokojivá. Byl by to opravdu zázrak, když celá Evropa a celý svět je zachvácen krisí, aby jediný stát se dovedl této krisi vyhnouti. Ani diktatura, ani jiná vládní forma nemůže býti všelékem na zlo, které má hlubší kořeny. Bylo by ovšem nespravedlivo, kdybychom nekonstatovali, že nový režim udělal pro Italii velmi mnoho. Byla již mnohokráte položena otázka, co by se bylo stalo, kdyby nepřišel Mussolini. Ten, kdo měl příležitost poznati poměry v poválečné Italii, nemůže míti nejmenší pochybnosti o tom, že Italie se řítila v záhubu. Mussolini zastavil rozkladný proces a dovedl vyvolati hnutí, které — ať o něm soudíme jakkoliv — učinilo pořádek a vrátilo Italii mezi státy moderní a spořádané. To je největší zásluha nynějšího vůdce italského národa.

Korporace, zřízené podle zákona z 30. března 1934.

I. Produktivní cyklus zemědělský, průmyslový a obchodní:

1. Obilí,
2. zahradnictví a ovocnářství,
3. vinná kultura,
4. oleje rostlinné,
5. cukrovka a cukr,

6. zootechnika a rybářství,
7. dříví,
8. textilní výrobky.

II. Produktivní cyklus průmyslový a obchodní:

9. metalurgie a mechanika,
10. chemický průmysl,
11. oděvnictví,
12. papír a tisk,
13. stavebnictví,
14. voda, plyn a elektřina,
15. extrakce,
16. sklo a keramika.

III. Výkony:

17. pojištění a úvěr,
18. svobodná povolání a umění.
19. doprava po moři a ve vzduchu,
20. doprava vnitrozemská,
21. divadlo,
22. cizinecký ruch.

D o v o z — v ý v o z
(v milionech lir).

	1929	1930	1931	1932	1933	1934 (11 smě.)
Dovoz	21.664.6	17.346,6	11.643,0	8.267,6	7.412,7	+ 6.887
Vývoz	15.235,9	12.119,2	10.209,5	6.811,9	5.979,7	+ 4.697
Bilance	6.428,7	5.227,4	1.433,5	1.455,7	1.433.0	2.190

1933.

D o v o z a v ý v o z z b o ž í
(mezinárodní klasifikace—hodnota v procentech).

	Dovoz	Vývoz
1. Živá zvěř	1·9	0·3
2. potraviny a nápoje . . .	23·4	32·4
3. suroviny	47·0	17·2
4. tovary	26·4	49·9
5. zlato nezpracované atd. . .	1·3	0·2

Oběživo a reservy emisního ústavu
(v mil. lir).

Konec roku	oběživo	Reservy zlato	Reservy valuty	Krytí v % oběživa	+ — zlatá parita v % roční průměr
1928	17.295,4	5.051,9	60.118,9	64	
1929	16.774,3	5.190,1	5.151,2	61·6	
1930	15.680,5	5.296,8	4.327,5	61·4	— 0·49
1931	14.294,8	5.626,3	2.170.2	54·5	— 1·08
1932	13.672,0	5.839,5	1.304,5	52·3	— 2·62
1934 (IX)	13.455	6.213	27		— 3·15
(X)	13.251	6.070	28		— 3·30
(XI)	13.162	5.840		41·3	— 3·53

Skutečné příjmy, vydání a vnitřní dluh
státní.
(V milionech lir.)

Finanční rok	Pokladní bilance Příjem	Pokladní bilance Vydání	Vnitřní dluh
1923—24	26.147	28.909	93.163
1924—25	22.414	19.501	90.847
1925—26	22.677	19.136	91.309
1926—27	21.521	20.459	90.664
1927—28	20.290	21.529	86.446
1928—29	21.058	23.634	87.124
1929—30	19.779	20.286	87.949
1930—31	20.056	20.343	91.442
1931—32	19.392	21.691	95.572
1932—33	18.157	21.753	97.215
1933—34 (11 měs.)	14.322	18.944	102.224

ČESKÁ SPOLEČNOST NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ

pořádala řadu přednášek v Praze i na venkově, z nichž vydány byly tiskem:

V období 1930/31:

I.	Prof. JUDr. VILIBALD MILDSCHUH, Ing. R. DUŠEK, Ing. Arch. K. HERMAN: K naší otázce bytové	Kč 10.—
II.	Ing. VLAD. IBL: Poměr autodopravy k dopravě železniční. Část I. Soutěž auta se železnicí	Kč 10.—
III.	Rozprava o soukromém a veřejném podnikání	Kč 7.—
IV.	JUDr. OTAKAR FRANKENBERGER: Zemědělská krise a prostředky k jejímu řešení	Kč 3.50
V.	Dr. JOE HARTMANN: Současná situace československého cukrovarnického průmyslu	Kč 6.—
VI.	Dr. Ing. J. VOŽENÍLEK: O naší pozemkové reformě	Kč 5.—
VII.	JOSEF TAMCHYNA: O současné situaci československého průmyslu sladařského	Kč 2.—
VIII.	JUDr. RUDOLF HOTOWETZ: O vývoji a stavu našeho hospodářství v roce 1930	Kč 5.—
IX.	Ing. FRANTIŠEK MUNK: Podíl obchodu v konjunkturní politice	Kč 5.—
X.	JUDr. EMIL MEISSNER: O potřebě reformy poplatkového práva se stanoviska právně-technického	Kč 4.50
XI.	JUDr. R. KOLLAR: Stav a úkoly finanční statistiky se zřetelem na rozbor daňového břemene	Kč 6.—
XII.	JUDr. FRANTIŠEK BLANDA: O daňových aktualitách z hlediska hospodářského	Kč 4.—
XIII.	KAREL KARÁSEK: O problému nezaměstnanosti	Kč 7.—
XIV.	JUDr. VÁCLAV SCHUSTER: Obchodně-politický problém střední Evropy	Kč 6.—
XV.	Ing. ARTUŠ SÝKORA: Malý nebo velký průmysl	Kč 5.—
XVI.	Ing. VLAD. IBL: Poměr autodopravy k dopravě železniční Část II. Součinnost auta se železnicí	Kč 4.50

V období 1931/32:

I.	JUDr. ROBERT KOLLAR: Hospodářský význam veřejné spotřeby se zvláštním zřetelem k veřejným dodávkám	Kč 5.—
II.	JUDr. JOS. HRAŠE, JUDr. Ing. AL. KRÁL, K. KARÁSEK: O naší a světové krisi. Svazek I.	Kč 10.—
III.	JUDr. JOS. RYBA: Revise československých úředních cenových indexů	Kč 8.—
IV.	Dr. Ing. FRANT. RADOUŠ: Stavební investice	Kč 5.—
V.	JUDr. AL. VONDRÁČEK, Ing. R. NEUMANN, JUDr. JAR. KRATOCHVÍL, Ing. VL. IBL: Všeobecně užitečná úprava poměru veřejné autodopravy k dopravě železniční. Rozprava..	Kč 5.—
VI.	JUDr. J. ANTHROPIUS: Obilní monopol a zemědělská krise (Rozebráno)	
VII.	JUDr. OT. KLAPKA: Koncentrace samosprávného úvěru...	Kč 4.—
VIII.	J. WALDES: Hromadná výroba, její složky a vliv na hospodářský vývoj	Kč 3.50
IX.	JUDr. RUD. HOTOWETZ, JUDr. JOS. DRACHOVSKÝ: O naší a světové krisi. Svazek II.	Kč 8.—
X.	Rozprava o přednášce JUDr. OT. KLAPKY: Koncentrace samosprávného úvěru	Kč 5.—
XI.	JUDr. J. HEJDA, JUDr. E. ŠTERN: O naši a světové krisi. Svazek III.	Kč 10.—
XII.	Doc. Dr. J. STOCKÝ: O hospodářskou samostatnost malého státu	Kč 4.50
XIII.	Doc. JUDr. ANT. BASCH: Mezinárodní peněžnictví a finančnictví v letech světové krise	Kč 6.—
XIV.	JUDr. V. SCHUSTER: Několik dojmů z hospodářského života Spojených států amerických	Kč 5.—

V období 1932/33:

I. Prof. Dr. Ing. Vlad. Brdlík: Zemědělská krise a její vztah k národnímu hospodářství .... Kč 9.—
II. Dr. Joe Hartmann, Dr. Ing. K. Bachrach a JUDr. Bohdan Živanský: Zemědělské průmysly československé v krisi ...... Kč 12.—
III. JUDr. a Ing. Dr. mont. Josef Peters: Československý průmysl uhelný .... Kč 5.—
IV. Josef Geduldiger-Bělský a doc. Ing. Dr. Vlad. Škola: Československý průmysl keramický, porculánu, stavebních hmot, maltovin .... Kč 7.—
V. Valtr Körner a Karel Robětín: Československé hospodářství dřevařské. Průmysl celulosy a papíru .... Kč 7.—
VI. JUDr. Vladislav Klumpar: Sociální pojištění v době krise... Kč 5.—
VII. JUDr. Josef Anthropius a JUDr. Jindřich Mayer: Systém jednotných cen v obchodu. Označení původu zboží .... Kč 8.—
VIII. Ph. Dr. Ladislav Patočka: Jablonecká industrie v krisi...... Kč 3.—
IX. Bedřich Tvrdý: Československý průmysl sklářský .... Kč 5.—
X. Doc. Dr. Jan M. Novotný: Hospodaření minerálními oleji... Kč 5.—
XI. Doc. Dr. Ant. Boháč: Změny v hospodářském a sociálním rozvrstvení obyvatelstva českých zemí .... Kč 7.—
XII. Karel Karásek: Struktura trhu kapitálu v Československu .. Kč 7.—
XIII. Ing. Otto Kapp: Předpoklady a možnosti hospodářského plánu se zvláštním zřetelem na poměry Slovenska .... Kč 8.—
XIV. JUDr. Ervín Hexner: Československé kartely .... Kč 6.—
XV. Dr. techn. Frant. Radouš: Záměrné hospodářské podnikání na přechodu z krise .... Kč 5.—
XVI. JUDr. Václav Pártl: Protidumpingová zásada cestou ke středoevropské hospodářské spolupráci .... Kč 8.—
XVII. Jaroslav Píchal: Světové bankovnictví v krisi .... Kč 6.50
XVIII. JUDr. Rudolf Hotowetz: Změny v struktuře čsl. hospodářství a výhledy do budoucna .... Kč 4.50
XIX. JUDr. Václav Schuster: Výhledy do příštího obchodně-politického vývoje .... Kč 5.—

V období 1933/34:

I. Prof. JUDr. Vilibald Mildschuh: Účinky zkušeností válečných i poválečných na vědu národohospodářskou .... Kč 5.—
II. JUDr. Václav Všetečka: Reorganisace československých státních drah a samosprávný systém .... Kč 6.50
III. Ing. Pavel Koller: Dopravní krise a postavení železnic .... Kč 3.50
IV. Dr. Jos. Kalfus: Československá devalvace a řešení hospodářské krise Kč 6.50
V. Kornel Stodola, Ing. Otto Kapp, JUDr. Štefan Čačko, Ing. Jos. Prokop, doc. Dr. Imrich Karvaš: Hospodářské problémy Slovenska Kč 12.—
VI. JUDr. Josef Matoušek: O možnostech a mezích státního zásahu do hospodářství, zejména při úpravě poměru mezi zemědělstvím a průmyslem .... Kč 5.—
VII. Doc. Dr. Ant. Boháč: Sčítání obyvatelstva s hlediska zemědělského Kč 4.50
VIII. Doc. JUDr. Ant. Basch: Reagrarisace Evropy a hospodářská krise podunajských států .... Kč 4.—
IX. JUDr. Václav Herain: Světová krise textilní .... Kč 5.50
X. Ing. Vladimír Ibl: Automobil vedle železnice v ČSR. .... Kč 5.50
XI. JUDr. Rudolf Hotowetz: Naše hospodářská situace ke sklonku světové krise .... Kč 5.—
XII. JUDr. Zdenko Fafl: O struktuře zahraničního obchodu československého .... Kč 6.—
XIII. JUDr. Václav Schuster: Hospodářské poměry a problémy soudobého Německa .... Kč 3.50

V období 1934/35:

I. JUDr. Zdenko Fafl: Exportní ústavy v cizině a u nás .... Kč 5.50
II. Dr. Vlastimil Kybal: Jižní Amerika ve světovém hospodářství ...... Kč 5.50
III. JUDr. Jaroslav Kratochvíl: O zásahu státní moci do hospodářství soukromého .... Kč 3.50
IV. JUDr. Zikmund Konečný: Velká Britanie v zápase o novou hospodářskou rovnováhu .... Kč 3.50
V. Ing. Alois Kubíče: Naléhavé výrobní, distribuční a cenové problémy lesního a dřevařského hospodářství v ČSR. .... Kč 6.—
VI. Ing. Ludvík Špirk: O hospodářské důležitosti chemicko-technických vynálezů;
Jaroslav Píchal: Gumařský průmysl se zřetelem na ČSR. .... Kč 4.50
VII. JUDr. Jindřich Mayer: Italské národní hospodářství .... Kč 5.50
VIII. JUDr. Jaroslav Novák: Hospodářský vývoj Spoj. států amerických Kč 3.50
IX. Dr. Ing. Rud. Barta: Rozsah a vývoj světové výroby cementu ...... v tisku

(Ve vydávání se pokračuje.)

Fořtova národohospodářská knihovna:

John Bates Clark: Základy národohospodářské teorie a jejich použití na moderní problémy průmyslové výroby a hospodářské politiky. Přeložil JUDr. Jos. Hraše. Stran 450. Cena Kč 76·—.

David Ricardo: Zásady politické ekonomie a zdaňování. Přeložili Ing. Ant. Patočka a prof. Václav Smetánka. Cena Kč 74·—.

(Členská sleva 10%.)

Členské přihlášky a objednávky brožur přijímá Sekretariát České společnosti národohospodářské v Praze I., Rytířská 31. Členům Č. Sp. N. se zasílá Sbírka přednášek s 30% slevou. — Všech 13 ročníků (155 svazků) při hromadné objednávce lze obdržeti za sníženou cenu 300 Kč.